

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Leivi Onga-Lebedeva

HOOLEKOGUDE KAASAMINE SAARDE VALLA KOOLIDE NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja: Valter Parve, mag

Pärnu 2019

Soovitan suunata kaitsmisele .....

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud "...“..... a.

TÜ Pärnu kolledži ..... osakonna juhataja

.....

(osakonna juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Koolide hoolekogu ja kogukonna koostöö.....	7
1.1. Kaasava hariduse süsteem tavakoolides maailmas ja Eestis.....	7
1.2. Kogukonna roll maailmas ja Eestis.....	10
1.3. Hoolekogu roll koolides maailmas ja Eestis	14
2. Hoolekogude kaasamine koolides Saarde valla näitel	20
2.1. Saarde vald ja Saarde valla koolid	20
2.2. Uurimismetoodika, valim ja uurimistöö läbiviimine	23
2.3. Uurimistulemuste analüüs ja arutelu	26
2.3.1. Hoolekoguliikmete uurimistulemused ja arutelu	26
2.3.2. Koolipidaja ja koolijuhtide uurimistulemused ja arutelu	28
2.4. Ettepanekud.....	32
Kokkuvõte	35
Viidatud allikad.....	37
Lisad	
Lisa 1. Hoolekogu liikmete küsimustik	42
Lisa 2. Eksperdi, kooli pidaja, koolijuhtide küsitlus	44
Summary	46

SISSEJUHATUS

Kiiresti arenevas ühiskonnas peavad haridussüsteem ja selles töötavad inimesed muutustega oskuslikult kaasas käima. Enamik inimesi peavad praegust ajajärku infoühiskonnaks. Läbi interneti on võimalusi pääseda ligi informatsioonile, mis muidu jääks kättesaamatuks, kuid selle õigsuses ja kvaliteedis peab ise olema kindel. Infoühiskonnas tekib vastastikune sõltuvus, mis suureneb järjest rohkem, olgu see riikidevaheline, riigisisene, kogukondade vaheline jne. Eesmärgid, mis on püstitatud koolidele 21. sajandil, peavad olema kohandatud kõigile koolis õppijatele, sh kaasavas koolis. Samas õppimine ei toimu ühe kindla lühikese ajaperioodil, vaid terve elu. (Skogen & Holmberg, 2004, lk 23)

Terve elu õppides saadakse teadmisi ja oskusi igapäevaselt juurde, olenemata kas seda ka teadlikult teadvustatakse, omandatakse võimeid midagi uut osata. Autorid Skogen ning Holmberg (2004) on öelnud, et: „Ühiskonnas, kus kõigile kindlustatakse juurdepääs haridusele ja olemasolevate teadmiste värskendamisele, on võimalik ära kasutada rahva ühist andekust ja loomingulist jõudu“ (Holmberg, 2004, lk 25), ehk et inimeste enda teadmised on need, mis annavad ettekirjutatule informatsiooni juurde õppimiseks ja uute oskuste omandamiseks.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS) § 73 lõige 1¹ kohaselt on hoolekogu ülesandeks anda nõu, arvamuse, hinnangu ja nõusoleku kooliga seonduvates asjaoludes ning kehtestab vabade ametikohtade konkurssi läbiviimise korra (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus [PGS], 2010).

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ette nähtud kooli hoolekogu rolli tõlgenduse võimalused on tihti vastuolulised, mille tõttu sõltumata aktiivsusest on võimalused koolielus kaasa lüüa erinevad. Esmalt eeldatakse, et hoolekogul on õigus ainult avaldada arvamust ja olla nõustaja rollis ning ilma, et see koolijuhi jaoks oleks kohustuslik vastu võtta ja lõppotsus teha vastavalt oma arvamusele. Teiseks eelduseks on, et hoolekogu

täidab oma seaduses ette nähtud ülesanded ära, siis on selle väikese kogukonna ees oma kohustus täidetud. Samas vastupidiselt ei saa koolijuht seadusest tulenevalt ilma hoolekogu nõusolekuta otsust vastu võtta, kui seadus seda nõuab. Sama kehtib ka arvamuste ja ettepanekute osas. (Ginter, 2016, lk 185)

Koolil on ühiskonna ja kogukonna ees vastutus, millega tuleb toetada õpilaste kuuluvust kaasavasse kogukonda. Õppetöö peab olema sotsiaalselt korraldatud, mis aitab kaasa iga inimese arengule ja õppimise läbi koostöö. Õpilased peavad oskama ja olema suutelised koostööks, kuna see ka tagab lisaks signaali andnud õppekava järgi head kasvutingimused. Seda enam, kuna õpilasi koolis on erineva taustaga ja erinevate eeldustega. Arvestada tuleb õpilaste enda õppeprotsessi saadavat arengut. (Skogen & Holmberg, 2004, lk 35–36)

Omavaheline koostöö huvigruppidel peab olema piisavalt korraldatud, mis looks ühtse süsteemi ja toetab kõigi omavahelist koostööd. Õpilased, kel on raske saada hakkama koostööga ning ei oska ka ennast hästi väljendada, peab saama oma mõtete avaldamiseks võimaluse, olgu see nii omaealiste kui ka täiskasvanute seas ja vastupidiselt. (Skogen & Holmberg, 2004, lk 37) Eesmärk on leida võimalusi Saarde valla koolide hoolekogude ja kogukonna suuremaks kaasamiseks õpihuvi kujundamisel. Kui kogukonna huvigrupid mõistavad üksteist ja kehtestatud korda, siis, olgu see kasvõi miinimum nõuete täitmine. Läbi ühise koostöö kaasatakse ning tehakse ettepanekuid tegevuste muutmiseks, muudatusteks ja parendamiseks. (Salumaa, Talvik, & Saarniit, 2007, lk 20–21)

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida Saarde valla koolide hoolekogude ja kogukonna koostööd ning vastavalt tulemustele teha ettepanekuid Saarde valla koolide pidajale, koolide juhtidele ja hoolekogudele.

Lõputöö uurimisküsimused on:

- Milline on koolijuhtide ja koolipidajahinnang tänasele koostööle hoolekogu ja kogukonna vahel?
- Milline on lastevanemate ja hoolekogu liikmete hinnang tänasele koostööle hoolekogu ja kogukonna vahel?
- Milline on probleeme lahendavate spetsialistide hinnang kooli ja kogukonna vahelises koostöös?

Läbi uurimisküsimuste on seatud uurimisülesanded, milleks on:

- anda ülevaade kaasavast haridusest, kogukonnast ja hoolekogude rollist maailmas ja Eestis;
- analüüsida Saarde valla koolide hoolekogude ja kogukonna vahelist koostööd;
- vastavalt tulemustele anda soovitusi ja teha ettepanekuid Saarde valla koolide pidajale, koolide juhtidele ja hoolekogudele.

Ülesannete lahendamiseks on tööle lähenetud kvalitatiivse uurimismeetodiga, milles on kasutatud poolstruktureeritud intervjuud ja sisuteemalist andmeanalüüsi. Allikateks on kasutatud peamiselt artikleid, erialakirjandust, õigusakte ja teaduslikke uuringuid.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis on jaotatud alapeatükkideks. Esimeses osas on välja toodud koole tutvustav, haridussüsteemi puudutav ja kooli kogukonda tutvustav teoreetiline osa. See omakorda hõlmab kaasavat haridust ning haridussüsteemiga puudutavaid organisatsioone, milleks on kooli hoolekogu, lapsevanemad, spetsialistid ja kooli pidaja. Töö teine osa keskendub uurimisküsimuste ja uurimisülesannete arutelule, analüüsimisele ning ettepanekute tegemisele vastavalt tulemustele, mis edastatakse koolide juhtidele ja koolide pidajale.

1. KOOLIDE HOOLEKOGU JA KOGUKONNA KOOSTÖÖ

1.1. Kaasava hariduse süsteem tavakoolides maailmas ja Eestis

Hariduse saamine ja omandamine on tänapäeval elu üks osast, mille tulemusel omandatakse oskusi ja teadmisi edaspidiseks eluks, mis iseseisvaks toimetulekuks vajalik. Euroopa põhiseaduse lepingu II osa, II jaotis, artikkel II-74 kohaselt on igapäevaelus õigus kohustuslikule haridusele, mille järgselt on vanematel õigus „tagada lastele oma usuliste, filosoofiliste ja pedagoogiliste veendumuste kohane haridus ja õpetamine austatakse nimetatud vabaduse ja õiguse kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt“ (Euroopa põhiseaduse leping, 2006).

Lääne-Euroopa heaoluriikides, mis loodi Teise maailmasõja järel, kandsid institutsioonid selliseid rolle nagu hariduskeskset sotsiaalse õigluse edendamist ja kodanike õiguste kaitsmist, rõhutades samal ajal nende kohustusi ja vastutust. Eriväljaande dokumendid võrdlevad Rootsi ja Šotimaa haridussüsteeme. Kaks suhteliselt hõredalt asustatud Põhja-Euroopa riiki, millel on sarnased põhimõtted kohustus sotsiaaldemokraatia vastu. Rootsi ja Šotimaa haridussüsteemide sarnasus on esile tõstetud, näiteks üldhariduse varajane omandamine ja pühendumine kaasamisele. Pööratakse erilist tähelepanu lastele, kellel on eri- ja täiendava toetuse vajadused tavakoolides ja kolmanda taseme hariduses. Samas on mõlemas riigis kahtlusi püsiva ebavõrdsuse, ebakindluse pärast selle üle, kui hästi süsteem toimib teiste suhtes ja arutelud tuleviku üle. (Riddell, Weedon, & Hjörne, 2017, lk 3)

Viimase paarikümne aasta jooksul on tavaline, et hariduslike erivajadustega õpilasi suunatakse just nendesse koolidesse või klassidesse, kus juba õpetatakse kaasava hariduse süsteemi järgi, mida on kohaldatud väga paljudes riikides ja muutunud levinumaks suunaks. Kaasava hariduse mõiste eeldab suuri koole, kus õpib väga palju erinevaid õpilasi, sealhulgas hariduslike erivajadustega ja diferentseeritud õppe suunaga õpilasi. Diferentseeritud õppe kohaselt jälgivad õpetajad õpilase arengut ja toimetulekut koolis

ning vajadusel kohandavad õpet isikupõhiste vajaduste ja võimekuse järgi (PGS § 37 lõige 1, 2010). Kaasava hariduse fookus ei ole hetkel selline nagu see peaks olema, sest õpilased ei saa eelreguleeritud õpet ja käitumisnorme, mida vajavad kõik õpilased. Kaasava hariduse mõte on eemaldada kõik tõkked õppimisel, õppetöös ja kaasamise osalemisel. (Pijl & Frissen, 2009, lk 366)

Kaasamine ise on mõiste järgselt see, kui tehakse ühiselt otsuseid, viies ellu need ühiselt teistega arvestades. (Hinsberg & Kübar, 2009, lk 4)

PGS (2010) § 6 lõige 1 kohaselt peavad riik, kooli pidaja ja koolid õppe korraldamisel lähtuma konkreetsetest põhimõtetest, milleks on pakkuda kvaliteetset üldharidust, mis „järgib kaasava hariduse põhimõtteid ning on võrdväärset kättesaadav kõigile isikutele, sõltumata nende sotsiaalsest ja majanduslikust taustast, rahvusest, soost, elukohast või hariduslikust erivajadusest“. Riiklikest õppekavadest lähtuvalt ei tohi olla takistusi, kui õpilane liigub ühelt kooliastmelt, õppevormilt või haridustasemelt teisele. (PGS, 2010, § 6)

Kool lähtub „oma tegevuse korraldamisel riiklikes õppekavades väljendatud ühiskonna ootustest, õpilaste vajadustest ja huvidest, arvestades võimaluse korral õpilaste ja vanemate ettepanekuid ja piirkonna eripära“ (PGS, 2010, § 6). Lisaks peab arvestama õpilaste vajadusi ja huve kooli õppekava kujundamisel ning individuaalsete õppekavade rakendamisel. (PGS, 2010, § 6) Samas hea kaasamine ei tulene ainult seaduses ettekirjutistest, mida tuleb täita, vaid teha seda hoopiski praktiliste kogemuste pinnalt. (Hinsberg & Kübar, 2009, lk 20)

Eestis rakendatakse tugimeetmetena peamiselt individuaalset õppekava, tugiisiku teenust, õpiabirühma ja lisa-aasta võimalust. Hariduslike erivajadustega õpilaste toimetulekuks kasutatakse neid meetmeid hariduskorralduses, mille eesmärgiks on parandada õpilaste toimetulekut koolis ja edaspidisteks õpinguteks ning tööelus. (Kaska & Anspal, 2016, lk 5)

PGS § 46 lõigete 1–11 kohaselt on kooli pidajal ja koolil ülesanded vajaliku toe väljaselgitamiseks ja rakendamiseks, mis korraldab õpilase haridusliku erivajaduse

väljaselgitamiseks. See loob võimalused õpilasele vajaliku toe saamiseks, kooli pidajale pakkumiseks ning kooli direktorile korraldamiseks. (PGS, 2010, § 46)

Uue redaktsiooniga on võimalik teostada haldusjärelevalvet, mille abil saab kontrollida hariduslike erivajadustega õpilaste tugiteenuste pakkumist ja sissekandeid teostada Eesti Hariduse Infosüsteemi. Sellesse süsteemi on võimalik teha sissekandeid õpilaste osas rakendatud tugimeetmete kohta, mida saab võrrelda koolivälise nõustamismeeskonna ettepanekutega ning vajadusel nõustatakse kooli. (Liba & Labi, 2018, lk 42)

Rajaleidja Sihtasutus Innove pakub õppenõustamisteenust, mille abil saavad lapsevanemad, õpetajad, kooli töötajaid ning tugispetsialiste tuge lapse arengu ja toimetuleku edendamiseks, mis võib olla väga individuaalne ja võib vajada nõustamiskomisjoni sekkumist (Tõnissaar, Orion, & Ergma, 2016, lk 79). Toetamaks kogukonda, kes lapsega meeskonna- ja võrgustikutööd teevad, on koostatud raamistik õpetajatele, tugispetsialistidele, kooli juhtkonnale, lapsele ja tema vanematele, mille abil saadakse terviklik vaade leidmaks murekohtadele lahendusi. Tegemist on süsteemse lähenemisega, et koostöö tegijad oskaksid varakult märgata ning arvestada lapsega. (Schults, *et al.*, 2018, lk 5)

Lihtsustatud õppekava ja põhikooli riikliku õppekava võrdleva analüüsi ettepanekute kohaselt tuleks tagada nii põhikooli riikliku õppekava, kui põhikooli lihtsustatud õppekava alusel õppivate õpilaste õpetamiseks ja arendamiseks luua ühtsed alused, mis on kohandatud tänapäevaseks. Haridusliku erivajadusega õppijad saaksid vastavalt vajadusele kombineeritud õpet kõigist õppekavadest, mis oleks koostatud metoodilise juhendmaterjali abil. See oleks abiks koolidele/õpetajatele individuaalse õppekava koostamisel või korraldada õpet individuaalsest arengu vajadusest lähtuvalt. Samas nõuab uuendatud õppekava rakenduskava koos ressurssidega, kelleks on haridusliku erivajadusega õpilastega töötavad spetsialistid. Lisaks tuleks kujundada ja luua omavalitsustes tugisüsteemide võrgustik, kuhu kuuluksid arstid, psühholoogid, pedagoogid, eripedagoogid, logopeedid, sotsiaaltöötajad, kohalike omavalitsuste esindajad ja lapsevanemad. (Jürimäe, 2017, lk 9)

Euroopa eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur tõi välja 2014 aastal aspekte ja ettepanekuid kaasava hariduse kohta, milleks peamiselt on varajane märkamine, et saaks

teha koostööd ja koordineerida tegevusi; kaasava hariduse süsteem kõigile osapooltele ja kogukonnale peab olema kasuks; pakkuda koheselt kvaliteetset väljaõpet ning tugisüsteemide ja rahastamisega seonduvad analüüside/mõõtmiste teostamised, mis võimaldab koguda andmeid kaasava hariduse mõju kohta. (Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur, 2014, lk 20)

Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuuri liikmesriigid korraldasid 2015. aastal Euroopa istungi, kus osales 72 noort, kes olid hariduslike erivajaduste, puuetega või ilma ühega eelnimetatust, arvamust ja mõtteid avaldama, et millist kaasava hariduse süsteemi nende koolides kasutatakse ning rakendatakse. Noored tõid välja põhilised asjaolud ja soovitusel, mis oleks neile suuremaks abiks on noorte õppurite kaasamine otsuste tegemisse koos organisatsioonidega; tehnilised abivahendid, sh kohandatud transport ja õppematerjalide saadavus kõigile õppijatele vastavalt individuaalsele vajadusele, üksteise mõistmine; sallivus ja hoiakute muutusi; kaasõpilaste, kooli töötajate ja spetsialistide omavaheline kaasamine ning viimaseks soov õppida tavakoolis ning leida koht ühiskonnas. (Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur, 2016, lk 8)

Et kaasava hariduse õpe oleks kvaliteetsem, siis tuleks juba kõrgkoolides sisse viia antud teema põhimõtted, kaasava õppe koostöö põhimõtted, erivajaduste liigid koos õppekorralduse kohandamisega, soodsa keskkonna põhimõtted ja meeskonnatöö erinevate kogukonna gruppidega. (Häidkind & Oras, 2016, lk 80) Peamine on, et järgitakse kaasamise hea tava, kus tehakse eeltööd, korraldatakse arutelusid, jõutakse otsustamiseni ja omakorda rakendatakse järeltööd (Hinsberg & Kübar, 2009, lk 22).

Peetakse igati tähtsaks kaasava hariduse rolli tänapäevases ühiskonnas, kus saaksid kõik õppivad õpilased vajaminevat ja arendavat õpet tavakeskkonnas. Samas jäetakse välja kõige väiksemad detailid, milles tunnevad ennast puudutatult just need õpilased, keda puudutab kaasava hariduse süsteem kõige rohkem. Seda seetõttu, et jäetakse kaasamata selleks kõiki õpilasi, mis väärtustaks ja arendaks sotsiaalseid oskusi kõige enam.

1.2. Kogukonna roll maailmas ja Eestis

Kogukonna mõistet on raske mõistena kirjeldada, kuna tegemist väga laiamõttelise terminiga, millel kohati puuduvad piirid. Raamide või ka piiride seadmine kogukonnale

ja sellele kui mõistele võib seada piirangud antud termini edastamiseks. Sotsiaalministeeriumi Heaolu arengukava 2016-2023 (2016, lk 25) kohaselt on kogukonna mõiste toodud välja just selliselt, et *kogukond on mingis piirkonnas elav teatud sotsiaalse suhte võrgustikuga seotud inimeste rühm*. Samas võiks kogukonda võtta kui kogumit, milles osalevad inimesed, kes teevad ühise eesmärgil koostööd ja annavad panuse asjaolude ja olukordade parendamiseks.

Inimesed, kes töötavad heaolu eesmärgil, võivad leida tähenduse ja empaatilise perspektiivi. Sellele viitavad paljud kohaliku kogukonna ühendamise nende töö kõige olulisemaks osaks ja võivad kaitsta läbipõlemise eest. Töötamine inimestega, kellel on rasked elutingimused, võib muuta oma arusaama reaalsest olukorrast, suurendada teadlikkust haavatavate elanikkonnaga seotud süsteemsetest probleemidest ja edendada moraalselt kohusetunnet. Kogemusliku hariduse osad näitavad, et teenuseõpe on kogemusliku hariduse vorm, mis suunab õpilasi sotsiaalsele ja isiklikule vastutusele ning aitab õpilastel teadvustada sotsiaalse õigluse küsimusi. Läbi selle tehakse ettepanek, et kogukonna liikmetega suhtlemine on hädavajalik, et sotsiaalselt õiglane teenusepõhine kogemus oleks. (Coyer, Gebregiorgis, Patton, Gheleva & Bikos, 2019, lk 4)

Inimesed viitavad sageli mitmesugustele pakutavatele teenustele, mida nad pakuvad, näiteks tervisekliinikud, toidupangad, töölevõtukeskused, raskustes perede toetamine jne. Need on mudeli kõige nähtavamad tunnused, ning ahvatlev eeldada, et kogukonna kool ei ole midagi muud kui tavaline kool koos lisaprogrammidega. Tegelikult ei ole see, mida kogukonna kool määratleb, selle pakutavad teenused, vaid pigem selle pühendumus kogu kogukonna kaasamisele haridusprotsessi. (Puriton, Azcoitia & Carlson, 2018, lk 39)

Põhimõtteliselt eeldab lähenemisviis tõelist partnerlust kooli ja teenistuste vahel. Sellise partnerluse loomiseks ja säilitamiseks on vaja kogemustega juhtimist. Igaüks võib luua tervisekliiniku või alustada naabruses olevat koolituskeskust, kuid see nõuab teatud liiki teadmisi, oskusi ja korraldust. Omandamiseks vastastiku austusega eetilisi programme õpetajate, töötajate, üliõpilaste, vanemate, sotsiaalteenuste pakkujate ja teiste kogukonna liikmete vahel. (Puriton, Azcoitia & Carlson, 2018, lk 39)

Tõenäoline, et paljude õpilaste pered olid haritud traditsioonilistes klassides ja neil on vähe kogemusi kaasava haridusega. Perekonnal on väga oluline roll kaasavas hariduses

ja selle edendamisel, sest see aitab õpilaste saavutusi muuta paremaks, kui tehakse koostööd kogukonna ehk koolide, perekonna ja kohaliku omavalitsuse tasandil. Mõned on vastu oma lapse ümberpaigutamise osas kaasavasse klassi, kuna see võib olla perekonnale ja kogukonnale tundmatu. Olulisem on see, et õpetajad mõtleksid uutele võimalustele, kuidas ühendada suhted, ühenduvus ja kooskõlastada meetmeid, et koos perede ja kogukonnaga aidata rohkem õpilasi. (Stivers, Francis-Cropper & Straus, 2008, lk 10)

Kaasav haridus on seostatud ja esitatud mitmel erineval viisil. Koolides on aga võimalik noorte võimekuse arendamisel teha koostööd, et lahendamaks keerulisi ja ainulaadseid väljakutseid, mida õpilased õpiraskustega tekitavad. Selle asjaolu mõistmine ja see, et üks mudel ei sobi kõigile koolidele, seisneb viimaste muudatuste tegemine selles, kuidas iga õpilast õpingutes toetada. Peresid tuleb algusest peale kaasata, et näidata, kuidas kool reageerib ja toetab erinevaid õpivajadusi. Samuti pakuvad nende perspektiivid olulisi strateegiaid kogu kooli reformi toetamiseks.

Õpilaste hääl, kaasamine ja mõjuvõimu suurendamine on võtmetähtsusega. Õpilased ei ole enam õppekava ja pedagoogika passiivsed saajad, vaid pigem aktiivsed õppevahendite, strateegiate kasutajad ja tulemustes osalejad. Mida rohkem nad selles töös osalevad, seda rohkem saab nende loovust ja individuaalset võimekust võimsa õppimise saavutamiseks kasutada. (Kozleski, Yu, Satter, Francis & Haines, 2015, lk 223)

Multidistsiplinaarne koostöö muudab lapse aitamise tõhusamaks ja tulemuslikumaks. Tugivõrgustikuna last ümbritsevad inimesed saavad koos paremini muresid märgata, ennetada ja toetada. Spetsialistid peavad ühtmoodi aru saama lapse õigustest, heaolu hindamisest, infovahetusest ja multidistsiplinaarsest koostööst. Kui koostöö kohalikul tasandil ei ole efektiivne, siis piirkonna laste heaolu kannatab ning see põhjustab asjaosalistele stressi. Võrgustikku kuuluvaid spetsialiste on vaja multidistsiplinaarselt koolitada, et nad tunneksid lapse õigusi, oskaksid hinnata tema heaolu, vahetaksid infot, analüüsiksivad teavet ja teeksid koostööd. (Saar, 2019, lk 85–86)

Aaslaid (2018) on toonud välja juhtumikorraldajate arvamusi, mis põhinevad kogemustele, mille puhul suunab lõputöö autor tähelepanu tsitaadina „Individuaalne töö

ja juhtumikorraldus on tugisüsteemi üks pool. Väga oluline on valdkondade koostöö ja noortele arusaadava abisüsteemi loomine...“ (Aaslaid, 2018, lk 51).

Et lastega töötavatel isikutel, näiteks lastekaitsetöötajal oleks lapsest lähtuvalt võimalik tema heaolu hinnata, siis Sotsiaalkindlustusamet koostöös Sotsiaalministeeriumiga koostasid vastavalt Eesti tingimustele lapse heaolu hindamise käsiraamatu, mis põhineb Rootsis kasutatava lapse heaolu hindamisraamistiku BBIC (*Barns Behöv i Centrum*) alusel. Selles käsiraamatus tuuakse välja üheksa põhimõtet, millele on lastekaitsetöötajal võimalik tugineda (Sotsiaalkindlustusamet, 2017, lk 4–7):

- laste õigused;
- laste huvid;
- lastele võrdsete võimaluste loomine;
- laste eripärade ja nende olukordade tundmine;
- lapsele ja tema perele tugivõrgustiku loomine;
- koostöö erinevate erialase ettevalmistusega ametnike ja organisatsioonidega;
- teadaolevale ja uuele informatsioonile toetumine ning selle rakendamine; probleemide vähendamine ja tugevuste toetamine läbi teadlikkuse tõstmise;
- tulemuste kontroll ja analüüsimine.

Võrgustikutöö on orienteeritud koostööle, mille ülesandeks on ühise ülesandega või juhtumiga töö, mis võib toimuda erinevate organisatsioonide tasandil (Ewijk, 2017, lk 27-28). Koostöö kohalikus omavalitsuses on väga oluline osa lapse, nooruki, pere ja nende lähedal olevate isikute jaoks. See annab võimaluse abistada abivajajaid ja teha ennetustööd, mida omavalitsus iseseisvalt ei suuda, vaid võimalik läbi Sotsiaalkindlustusameti lastekaitse osakonna poolt pakutavate teenuste. Lisaks sellele on soovitatud koostada laste ja pere komisjon, arengukavade nõustamisteenus ja võrgustiku nõustamisteenus. (Lauri, 2018, lk 44–47)

Alates aastast 2018 on võimalik sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust saada lastel, kel ei ole määratud puuet või ei ole suunatud läbi alaealiste komisjoni. Alaealiste komisjon kaotati aastal 2018 ja asendus sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusega. Sotsiaalhoolekande seaduse § 59 lõike 1 punkt 2 kohaselt on võimalus last suunata teenusele, kui rakendatud abimeetmed ei ole olnud piisavalt tõhusad või siis mõju avaldanud. § 62 lõike 3 kohaselt

peab teenusele saamiseks olema lapsel puudujääke vähemalt kahes valdkonnas, milleks neist saavad olla psühholoogiline või emotsionaalne, füüsiline või tervislik, sotsiaalne, ja kognitiivne või hariduslik. (Sotsiaalhoolekande seadus, 2015)

Seega, et õiglaselt parandada koolide ja kogukonna tulemusi, nõuab see solidaarsust edendavaid lähenemisviise huvirühmade, eriti haridusjuhtide seas. Kuigi see on oluline, siis enamik koolide ja kogukondade lähenemisviisid keskenduvad ainult koolipõhiste teadmiste suurendamisele, nagu õpilaste testid ja vanemate traditsiooniline kaasamine. Samas jäetakse tähelepanuta laiemad kogukonna mured nagu sotsiaalne ebavõrdsus ja naabruskonna areng. (Green, 2017, lk 4)

Selle tulemusel on haridusjuhtidel sageli vähe juhiseid kriitiliselt mõista ja tegutseda solidaarselt oma kooli kogukonnaga. Lisaks on enamik haridusliidreid tõsiselt alahinnanud ebavõrdsuse hulka kogukondades, nagu vaesus ja vägivald. Kuna haridusjuhid mängivad olulist rolli koolide ja kohalike kogukondade vaheliste suhete loomisel, peab hariduse juhtide ning nende ettevalmistajate jaoks olema prioriteet võrdse arendamise solidaarsus. Seega vajavad haridusjuhid strateegiaid ja vahendeid, et seda tööd edukalt teha. (Green, 2017, lk 4)

Oluline on, et ametkonnad ja kogukonnad annaksid üksteisele võimaluse eesmärkide parendamiseks. Selleks on vajalik ennem saada ühine arusaam koostööst ja eesmärgist, mille järgi edasi pürgida. Samas on oluline, mille tulemusel tuntaks ära hea meeskonnatöö, et saavutada kasumlik tulemus kogukonnatöös, millele see kõik rajada.

1.3. Hoolekogu roll koolides maailmas ja Eestis

Teada on, et hoolekogude tähtsus maailmas kui ka Eestis on väga suur, mis annab võimaluse kogukonnal kaasa lüüa koolielus ning anda seeläbi oma panus koolile tagasi, kaasates rohkem kogukonna liikmeid.

Üldine arusaam, et juhatusel on esmane vastutus organisatsiooni omanike huvide, liikmete ja laiema kogukonna ees läbi tõhusa asutuse jõudluse. Siiski on võimalik, et kooli juhatuse roll hõlmab rohkem.

Austraalias peavad kooli juhatused tegutsema organisatsioonides oma huvide eest. Neil on juriidilised ja moraalsed kohustused õpilaste ja vanemate ees läbi kohustusliku lepingu sõlmimise. Vastutus kooliga seonduvates asjades laieneb samuti teistele koolikogukonna liikmetele ja laiemale kogukonnale üldiselt. (McCormick, Barnett, Alavi & Newcombe, 2006, lk 430)

Põhimõtteliselt eeldab lähenemisviis tõelist partnerlust kooli ja teenuse vahel (Purinton, Azcoitia & Carlson, 2018, lk 39). Selle mõistmine on arusaadav kogukonnas, mis peamiselt seotud koolielu ja hariduse arendamisega laiemalt. Iga väiksem kogukond peab see-eest võtma vastutuse oma valdkonna ees, läbi mille tuleb saavutada ühine koostöö.

Šapkin (2014) toob oma lõputöös välja, et hoolekogu kuulub kui avaliku sektori organisatsiooni huvigruppide alla, mis on seotud üldisema kogukonna ja ühiskonnaga, millelt oodatakse sotsiaalset vastutusvõimelisust ja aruandekohustust. Kuigi hoolekogu ja laste õppeasutuste kogukonda kuuluvad rohkem, kui ainult õpilased, lapsevanemad ning kool tervikuna. Sellesse kogukonda siiski kuuluvad veel kohalik omavalitsus ja ministeerium, seda suurem on tähelepanu. (Šapkin, 2014, lk 17)

Esmalt kooli juhatus vastutab kooli missiooni ja eesmärgi eest. Selge missiooni tunne selgitab, mida kool tahab saavutada ning see on oluline organisatsioonide jaoks. Teiseks peab hoolekogu olema valitud ja toetama juhti. Juht on peamine liige juhtkonnas, kelle osaluse olulisus jätkab kooli tõhusust. Kolmandaks on juhatusel kohustus hinnata regulaarselt juhi tegevust ning anda tagasisidet tugevuste ja nõrkuste kohta. Selle kõige juures veel lisaks kool vastutab kooli strateegilise juhtimise eest, juhatus vastutab koolis pakutavate programmide tagamise eest, mis on kooskõlas oma missiooniga ja tuleb see viia läbi tõhusalt. Juhatus peab usaldusisikuna tagama kooli ressursside õigsuse, hoolika juhtimise ja esitama keskkonnale positiivse pildi koolist. Viimaseks juhatus peab hindama ja püüdma optimeerida oma tegevust. (McCormick *et al.*, 2006, lk 431)

Üks viis seda teha on koolide hoolekogu liikmetele kvaliteetse professionaalse arengu pakkumine ja ka selle nõudmine. Mitmed osariigid Ameerika Ühendriikides on märganud kooli hoolekogu tähtsust ja vajadust professionaalsele arengule. Arkansases nõutakse kõigilt liikmetelt, kes on olnud hoolekogu liige rohkem kui üks aasta vähemalt kuu tunnist professionaalset arengu koolitust. Lisaks kõik Arkansase uued juhatuse

liikmed (vähem kui üheaastane kogemus) peavad saama vähemalt üheksa tundi hoolekokku sisseastumise koolituse. Arenguteemade koolitustel läbitavateks teemadeks on kooliseadus, koolitegevus, kooli juhatuse liikmete volitused, kohustused ja vastutused. (Roberts & Sampson, 2011, lk 702)

Traditsiooniliselt leiab Hollandis erinevat liiki hoolekogusid, ühed, mis on riiklikes koolides ja teised erakoolides, mida juhitakse vastavalt õppeasutuse suunale. Kohalikud erakoolid on alati juhitud privaatselt, põhinevad religioosse või elu filosoofia suunal, kuid saavad samasugust majanduslikku toetust kohalikult omavalitsuselt, kui riiklikud koolid. Riiklikud koolid on loodud omavalitsuste poolt, olles neutraalsed ja juhitud väga pikka aega kohaliku omavalitsuse poolt. Viimastel aastakümnetel tehtud suur muudatus Hollandi koolide juhtimises on anda koolide juhtimine üle hoolekogudele. (Hooge & Honingh, 2014, lk 140)

Koolide hoolekogude liikmed on peamiselt kõrgharidusega meestest. Hoolekogu koosneb peamiselt 1/6 vanematest, veel kord 1/6 vanematest, mida täiendavad teised vabatahtlikud nagu kogukonna kodanikud, oma eriala spetsialistid. Alushariduse hoolekogudesse ei kuulu 2/6 lapsevanemaid, kuid kindlasti kuulub sinna omavalitsuse juht ja täiendatud vabatahtliku nõukogu liikmetega. Hollandi koolide hoolekogu liikmete roll ei ole pelgalt esinduslik, kuhu nimetatakse liikmeid, mitte nagu näiteks Ameerika Ühendriikide koolides, valimiste näol, mille ametikohal olles saavad liikmed töötasu. (Hooge & Honingh, 2014, lk 140)

Kuigi on tehtud palju uurimistöid, et kuidas ning mida koolide organisatsioonide, koolijuhtide, õpetajate professionaalsuse, õpetamismeetodite ja vanemate kaasamine mõjutab õpilaste saavutustes kui ka kooli hariduskvaliteedis. Kuid samas on koolide hoolekogu tööd jätkuvalt vähe uuritud, mille tõttu puuduvad teadmised nende mõju kohta hoolekogus endas, juhtumistiilis ja hoolekogule omaduslike mõjutuste üle, mis võivad mõjutada hariduse kvaliteeti. (Hooge & Honingh, 2014, lk 141)

Tsiteerides Põhikooli- ja gümnaasiumi seaduse § 73 lõikes 1 on konkreetselt välja toodud hoolekogu mõiste ja selle ülesanded, mis on järgmiselt:

- (1) Hoolekogu on alaliselt tegutsev organ, kelle ülesanne on kooli õpilaste, õpetajate, kooli pidaja, õpilaste vanemate, vilistlaste ja kooli toetavate organisatsioonide

ühistegevus õppe ja kasvatuse suunamisel, planeerimisel ja jälgimisel ning õppeks ja kasvatuseks paremate tingimuste loomine. Hoolekogu moodustatakse ja selle töökord kehtestatakse kooli pidaja kehtestatud korras.

(1¹) Hoolekogu:

- 1) osaleb kooli arengukava ettevalmistamisel ning annab selle kohta enne kinnitamist oma arvamuse;
- 2) annab arvamuse kooli põhimääruse kehtestamiseks ja muutmiseks;
- 3) annab arvamuse kooli õppekava kehtestamiseks ja muutmiseks, sealhulgas nõusoleku muuta käesoleva seaduse §-s 15 sätestatud korras õppeainete nimistut;
- 4) annab nõusoleku suurendada erandjuhul põhikooli õpilaste arvu klassis;
- 5) annab arvamuse kooli vastuvõtu tingimuste ja korra eelnõule;
- 6) annab nõusoleku valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud koolivaheaegade muutmiseks;
- 7) annab arvamuse kooli kodukorra kehtestamiseks ja muutmiseks;
- 8) kehtestab kooli õppealajuhataja, õpetajate, tugispetsialistide ning teiste õppe- ja kasvatusalal töötavate isikute ametikohtade täitmiseks korraldatava konkursi läbiviimise korra;
- 9) annab arvamuse direktori vaba ametikoha täitmiseks korraldatava konkursi läbiviimise korra kohta;
- 10) annab arvamuse munitsipaalkooli eelarve projekti kohta;
- 11) annab arvamuse arenguestluse korraldamise tingimuste ja korra eelnõu kohta;
- 12) annab arvamuse kooli sisehindamise korra kohta;
- 13) annab arvamuse kooli palgakorralduse põhimõtete kohta;
- 14) annab arvamuse õpilaskodu kodukorra kohta;
- 15) annab hinnangu huvitegevuse, pikapäevarühma ja õpilaskodu vajaduse ja töökorralduse kohta;
- 16) annab arvamuse kooli ümberkorraldamise ja tegevuse lõpetamise kohta;
- 17) täidab teisi seadusega või seaduse alusel antud õigusaktidega talle pandud ülesandeid ning teeb kooli pidajale ettepanekuid kooliga seotud küsimuste paremaks lahendamiseks.

Vastavalt PGS on hoolekogu roll üksnes arvamuste, ettepanekute ja hinnangute tegemine koolielu puudutavates küsimustes, kuid võiks (isegi peaks kohustuslik olema) kanda isegi

ühendaja rolli kooli ja kogukonna vahel, kaasates erinevaid huvigruppe. Kuigi hoolekogu poolt antav arvamus ei ole kooli juhile siduv kohustus ja võib teha otsuse vastupidiselt hoolekogu poolt öeldule, siis nõusoleku ja ettepanekute andmise puhul on olukord vastupidine. Kui hoolekogu ei ole andnud oma nõusolekut või teinud ettepankuid ja see on seadusest tulenevalt kohustuslik, siis kooli juhil tuleb seda võtta arvesse, kuna ilma nõusolekuta ja ettepanekuteta ei saa toiminguid lõpuni teostada. (Ginter, 2016, lk 182–185)

Hoolekogu nõusolekuga on kooli juhil õigus suurendada klassis õppivate õpilaste piirarvu, mida on enamus koolid rakendanud. Kahjuks kaasava haridusega hariduslike erivajadustega õpilaste täiendavaks õppeks ja abistamiseks, ei jää õpetajatel piisavalt aega ja tähelepanu ning tänu millele suunatakse need õpilased mujale, kus on tagatud vajaminevad ressursid õppeks (Räis, Kallaste, & Sandre, 2016, lk 10).

Rääk (2014) toob välja, et erivajadustega lapsed tunnevad ennast tavakoolis ebamugavalt, kuna kolmandikul lastest on olnud probleeme, milleks õpetajate eelarvamused ja kaasõpilaste halb suhtumine, õpetajate ootused saada tuge tugiteenustelt ja ka vanemate negatiivset hoiakut kooli poolt pakutavast toetusest. (Rääk, 2014, lk 9) Samas on hoolekogu pädevuse rollist välja jäänud tugispetsialistide kaasamine kogukonna ühistegevustesse, läbi mille saaks jagada ja kujundada ühist koostööd. (Ginter, 2016, lk 185)

OECD uuringu kohaselt on koolidel endal võimalik tagada omaenda sisemise hindamise kvaliteedi kontroll, välistades sellega liigse välise kontrolli ja sekkumise, mida tuleb niikuinii läbi viia üks kord kolme aasta jooksul. Selle eesmärgiks on kaasata koolikogukond (hoolekogu, õppenõukogu, õpilasesindus ja välised eksperdid), arendamise ja andes selle kohta avalikke kommentaare, tuues välja arendamist vajaminevad valdkonnad. (Santiago, Levitas, Radó & Shewbridge, 2016, lk 5) Liina Stamm toob välja, et hoolekogude kaasamine on oluline, luues sellega tõhusa koostöö, motivatsiooni ja liites omavahel erinevaid huvigruppe. Samas peaks juhtkond tagama lastevanematele erinevaid koostöö võimalusi. (Stamm, 2018, lk 10)

Šapkin (2014) toob välja lõputöös, et hoolekogu tööd saab muuta paremaks viies läbi erinevaid koolitusi, tihedamaid kokkusaamisi koosolekuteks ja suhtlemist kohaliku

omavalitsusega, lisades, et abistav oleks teiste kohalike omavalitsuste koolide hoolekogude omavaheline suhtlus, sh lastevanematega, ja kogemuste jagamine. Olukorda saab ka parendada, kui saab liita lastega seonduvaid asutusi kohaliku kogukonnaga. (Šapkin, 2014, lk 40)

Kuigi ühiskonnad on maailmas nii mitmeti sarnased, kuid leidub neis paljugi erinevat, olgu see osake kõigist. Sama kehtib ka hoolekogude puhul, kus suuremas ühiskonnas ja kogukonnas toimivad asjaolud hoopiski teisiti kui Eestis. Soovi ja tahtmise korral saab panustada alati, kui on olemas motivatsioon ja oskused. aga Samas eelistatakse hoolekogu töö panustamist, kuid samas loetakse takistavaks teguriks seaduses ettenähtud ülesandeid. Reeglid ja seadused peavad olema mõistetavad ühtemoodi, kuid kas see igal pool ühtemoodi ka töötab, on iseasi.

2. HOOLEKOGUDE KAASAMINE KOOLIDES SAARDE VALLA NÄITEL

2.1. Saarde vald ja Saarde valla koolid

Saarde valla kodulehe andmetel on omavalitsus Pärnu maakonna kaguosas asuv üksus. Saarde vald suurenes 2017 aastal, mil liitus Surju vallaga, mille pindalaks on nüüdseks 1065 km² ja elanike arvuks on 1. jaanuari 2019 seisuga 4627. Vallakeskuseks on Kilingi-Nõmme linn ja asulateks on Tihemetsa alev ning 35 küla. Vallas tegutseb erinevates ametkondades ettevõtteid, milleks peamiselt teenuse, tööstuse ja põllumajandus valdkonnad. Olemas on erinevaid mittetulundusühinguid ja seltse, mis toetavad kogukonna arengut, näiteks spordiklubi, spordi liit ja vabaajakeskus. (Saarde vald, *s.a.*) Viimane on eriti aktiivne tegevusvõimaluste, huvitegevuse, klubilise tegevuse ja projektide osas, mis on mõeldud nii väikestele kuni eakate elanikele ja diabeetikutele, kes saavad tugigrupi kokkusaamisi korraldada. (Kilingi Nõmme Vabaajakeskus, *s.a.*)

Saarde vallas on haridusasutusteks Kilingi-Nõmme Gümnaasium, Surju Põhikool, Kilingi-Nõmme Muusikakool, Kilingi-Nõmme lasteaed „Kröll“, Tali ja Surju Lasteaed.

Kuigi peamised kogukonna jaoks loodud teenused asuvad valla keskses, siis leidub neid teistes külades rahvamajade ja külaseltside näol, kus siis toimuvad kohalikud traditsioonilised ja kultuurilised üritused, milleks Surju külas on näiteks MTÜ Surju - Ilvese Külaselts ja Surju Rahvamaja (Surju Rahvamaja, *s.a.*), mis peamiselt kajastatakse sotsiaalmeedia lehel *Facebook* ja saab ka jooksvalt informatsiooni. Omavalitsused ühinesid kaks aastat tagasi, siis endiselt kaks endist valda omaette kokkuhoidvamad, kui ühe uue suurema vallana.

Põhjuseks miks kaks endist valda ei ole muutund ühtsemaks võib olla see, et endise Surju valla elanike jaoks on suureks tõmbekeskuseks olnud Pärnu linn. Põhivajadused eluks saab küll Surju külas kohaliku omavalitsuse tasandil rahuldatud, näiteks hariduse, poe,

perearsti teenuse näol, kuid see on jäänud pealiskaudseks. Täiendavalt saadakse muude teenuste ja vabaaja veetmise võimalusi Pärnu linnast. Samas on oluliseks aspektiks töökohtade asukohad, milleks on võimalusi Pärnu linnas olulisemalt rohkem, kui Kilingi-Nõmme vallakeskuses või siis Saarde vallas üldiselt. Kui võtta haridust omandavate laste seisukohalt, kes lisaks käivad huvikoolides, siis ringide valikuvõimalusi ja transport Pärnusse on tagatud paremini, kui valla keskusesse ning seega on jäänud omavalitsuses olev valik pealiskaudseks, kuid see siiski oleneb isikupõhistest vajadustest.

Koolide ning kohaliku omavalitsuste vaheline koostöö põhineb õppe- ja kasvatustööl, kuid ka kohalikus kogukonnas olemasolevatel traditsioonidel osalemisel, kus siis haridusasutustes õppivad lapsed esinevad, samuti osalevad kohaliku omavalitsuse poolt korraldatavatel üritustel, mis on piirkonnapõhised. Läbi selle siis koolid aitavad kaasa kogukonda panustamisel, kuid millega hoolekogu kaasamist ei toimu. Hoolekogusid teavitatakse tulevatel üritustel koosolekutel ja sellega asi piirdub.

Saarde vald on kooli pidajaks kahele munitsipaalkoolile, milleks Surju Põhikool ja Kilingi - Nõmme Gümnaasium, mis reguleeritud PGS (2010) § 1 lõige 2 järgi. (PGS, 2010, § 1) Surju Põhikool on kolme kooliastmega kool, kus siis klasse 1 - 9 klassini ja Kilingi-Nõmme Gümnaasiumis 1 - 12 klassini. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas oleva statistika andmebaasi HaridusSilm kohaselt õpib Saarde vallas 2018/2019 õppeaastal 411 õpilast, mis omakorda jaotub kooliastmete põhised, ehk, esimeses kooliastmes õpib 124 õpilast, teises kooliastmes 110 õpilast, kolmandas kooliastmes 122 õpilast ja gümnaasiumis 55 õpilast. Alates 2015 õppeaasta algusest on kogu õpilaste arv jäänud püsima. Surju Põhikoolis õpib 2018/2019 õppeaastal 70 õpilast ja Kilingi – Nõmme Gümnaasiumis 341 õpilast.

Kuid antud lõputöö keskmes on kohalik kogukond, kelle otsused hoolekogude panusele mängivad suurimat rolli. Töös on kaasatud omavalitsus kui kooli pidaja, koolid koos juhtidega ning hoolekogud koos liikmetega.

Surju Põhikooli kodulehe andmetel on kool tervisliku arengukeskkonnaga, kus pakutakse võimalusi õpilase ja koolitöötajate arenguks. See võimaldab osaleda elukestva õppe protsessis, et edaspidi võimalikult iseseivalt ja hästi toime tulla. Õppe- ja kasvatustöö eesmärgiks loetakse huvipoolte vajadusi, soove ja nõudeid, et pakkuda võrdväärseid

võimalusi ning tingimusi kvaliteetseks hariduse omandamiseks. Eesmärkidest lähtuvalt pakub Surju Põhikool tugiteenuseid, mis on järgmised: (Surju Põhikool, 2015)

- tugiõppetunnid pärast õppetunde, milleks on konsultatsioonid ja järele aitamine;
- õpiabi ainetunnis ja rühmas;
- lihtsustatud õppekava hariduslike erivajadustega õpilastele kooli otsusel ja Rajaleidja keskuse soovitusel;
- individuaal õppekava koostamine valdkonna andekatele õpilastele;
- tugiõppetunnid eksamiainetes;
- arenguring;
- sotsiaalpedagoogiline nõustamine -ja abi ning tugikomisjoni töö;
- huvitegevus ja raamatukogu koolis;
- koostöö Rajaleidja keskusega, kes pakub koolile psühholoogilist, logopeedilist, eripedagoogilist ja sotsiaalpedagoogilist nõustamise teenust.

Surju Põhikoolis on toimiv hoolekogu, kuhu enamusest kuuluvad lastevanemate esindajad, kuid ka esindatud õpilaste esindaja, õppenõukogu esindaja ja kooli pidaja esindaja ning liikmete arvuks põhikoolis üheksa. Vanemate esindajaid on rohkem, kuna tegemist üheksaklassilise kooliga, kus õpib 70 õpilast ja klassi kohta üks esindaja. Surju Põhikool ei avalikusta koosolekute protokolle, millest võiks teha järeldusi hoolekogu tööst koolielu arendamisel. (Surju Põhikool, 2016)

Kilingi - Nõmme Gümnaasiumi tugiteenusteks on: (Kilingi – Nõmme Gümnaasium, *s.a.*)

- pikapäevarühm;
- õpiabirühm;
- logopeed;
- eripedagoog;
- koolipsühholoog;
- aineõpetajate konsultatsioonid;
- huviringid;
- õpilaskodu;
- koostöö Rajaleidja keskusega, kes pakub erinevaid konsultatsioone.

Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi hoolekogu koosneb viiest vanemate esindajast, ühest õpilaste esindajast, kahest õppenõukogu esindajast ja ühest volikogu esindajast. Samas on tegemist 12 klassilise gümnaasiumiga, siis ei tule hoolekogu liikmete arvukusest välja vähemalt ühe klassi kohta üks esindaja. Oluliseks eeliseks on Kilingi-Nõmme Gümnaasiumil väga informatiivne koduleht, läbi mille teadvustatakse kogukonda koolielust ja protokollid on hoolekogu tegevuse kohta kättesaadavad. Valla keskses asuva koolina peetakse õpilaste arengut väga oluliseks ja seeläbi on õpilaste päevakavad väga hästi korraldatud läbi erinevate kooli projektide ja huvitegevuste. Üksnes kool pakub ise või ka siis spordiklubi ja -liit, mistõttu väljaspool kooli kogukonda teiste kohaliku omavalitsuses olevate teenuste pakkujatega tehakse koostööd väga vähesel määral. (Kilingi Nõmme Gümnaasium, *s.a.*)

2.2. Uurimismetoodika, valim ja uurimistöö läbiviimine

Lõputöö uurimisküsimustele vastuste saamiseks on valitud kvalitatiivne uurimismetoodika, kuna selline viis võimaldab paremini anda ülevaate hoolekogu tööst, hoolekogu liikmetest, kes osalevad kaasava hariduse arendamisel. (Õunapuu, 2014, lk 53-54). Lõputöö analüüsis keskendutakse sotsiaalsetele aspektidele ja hoolekoguliikmete poolt antud intervjuu küsimuste vastustele. Antud uurimise valimi aluseks on Saarde valla koolide hoolekogu liikmed, kelleks kooli pidaja, lapsevanemad ja õpilaste esindaja ning lähtub etteplaneeritud valimile (Õunapuu, 2014, lk 143), milles eeldatakse hoolekogu liikmete teadmisi ja kogemusi kaasavas hariduses ning soovivad vabatahtlikult uurimises osaleda.

Ettepanek tehti kümnele hoolekogu liikmele, sh lapsevanemate esindajad ja õpilasesinduse liikmele, samuti omavalitsuse juhile koos koolide juhtidega. Surju Põhikooli hoolekogu liikmetega võeti otsekontakti ja Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi liikmetega kooli kodulehel olevate kontaktandmete ning lapsevanema vahendusel. Hoolekogu liikmetel paluti osaleda antud lõputöö uurimises, selgitades töö eesmärki laiemalt. Valimi planeerimisel lähtuti mugavusvalimist, kuna antud kohaliku omavalitsuse inimeste kogukond on väike, kuid avalikult kontaktandmete kättesaadavus raskendatud.

Uurimises osalenud vastajate kohta ei küsitud vanust, sugu ja haridust. Seda seetõttu, et respondentide hulgas oli enamik, kes soovisid saada täielikku anonüümsust ja ei tahtnud, et oleks kuidagi võimalik vastuste järgselt ära tuntavad. See lepidi koheselt kokku, kui vastajatega sotsiaalmeedia, elektroonilise kirja ja telefoni teel ühendust võeti. Autor on selgelt eristanud lõputöös kahe küsimustikuga hoolekogu liikmed, koolipidaja ja koolide juhid.

Andmete kogumiseks on kasutatud poolstruktureeritud individuaalintervjuud hoolekogu liikmetega (Lisa 1, lk 39) ning koolipidaja ja koolijuhtidega (Lisa 2, lk 41). Intervjuu küsimustiku koostas autor viidatud allika Liina Stamm (2018) bakalaureusetöole „Hoolekogu töökord ühe lasteaia näitel“ põhjal ja arvestatud antud lõputöö uurimuse vajadusi. Küsimuste koostamisel lähtuti sellest, keda sooviti intervjuuerida. Hoolekoguliikmetele suunatud küsimustik sisaldas 14 ning kooli pidajale ja koolide juhtidele suunatud küsimustik üheksa küsimust, kus kõik olid mõeldud vastamiseks. Kõik intervjuud toimusid individuaalselt, et tagada vastajate privaatsus ja anonüümsus. Kokku tehti ettepanek uuringus osalemiseks kümnele mõlema kooli hoolekogu liikmele, siis vastajate arvuks saadi viis respondenti ning kooli pidaja ja koolide juhtide arv kolm, mis lõpptulemuseks teeb kaheksa. Kuigi osaleda paluti mõlema Saarde valla koolide hoolekoguliikmetel võrdse arvuna, siis Kilingi Nõmme Gümnaasiumi hoolekogu liikmetest olid osalejateks üks liige ja kooli juht. Ülejäänud liikmed, kellele tehti ettepanek uurimistöös osalemiseks ei vastanud kirjalikule küsitlusele, samuti ei reageerinud meelde tuletavale teatele uuringus osaleda.

Vastajate arv antud uurimismeetodi kohta on piisav ja annab hea ülevaate, ehk piisavalt põhjendatud kvalitatiivse uurimismeetodi puhul, millega autor suudab edasi anda ning saada vastused uurimisprobleemile ning eesmärgile. Intervjuud teostati individuaalselt ning koguti ajavahemikul 11. aprill 2019-24. aprill 2019 elektroonilise kirjavahetuse teel ja suuliste intervjuudena, mis salvestati helisalvestiga ning transkribeeriti *Microsoft Word* dokumendina. Intervjuudest saadud vastuste alusel saadud tulemusi analüüsitakse läbi sisuanalüüsi. Antud lõputöös on kasutatud induktiivset sisuanalüüsi, millega saab saadud andmete tõlgendamisel ja analüüsimisel teha üldistamist. (Õunapuu, 2014, lk 47)

Kahe vastaja helisalvestise pikkuseks oli vastavalt ühe puhul 1 tund ja 10 minutit ning teise vastajaga puhul 1 tund ja 35 minutit, mille käigus oli võimalik koheselt ka juurde

küsida vastavalt vajadusele täiendavaid küsimusi. Antud vastajad ei kaalunud isegi kirjalikku vastamist, vaid koheselt soovisid verbaalset. Lõputöö autor pakkus välja respondentidele intervjuude läbiviimise ajavahemiku koos kellaaegadega, millest said vastajad valida endale kõige sobilikum aeg. Vastajad said eelnevalt tutvuda küsimustikuga ja ette valmistuda vastamiseks, mis saadeti neile e-kirja teel. Intervjuud salvestati ühel helisalvestil, mis transkribeeriti kasutades helifailide esitlusprogrammi *Windows Media Player* ja tekstitöötlusprogrammi *Microsoft Word* ja transkribeeriti ajavahemikus 22. aprill 2019 24. aprill 2019.

Kirjalikult vastanud respondentide vastuste saamiseks kulus kõige rohkem aega kümme päeva ja kõige vähem kuus päeva pärast küsimustiku väljastamist vastajatele. Kuna kvalitatiivne uurimisviis võimaldas anda kogukonnale aega vastamiseks, et vastused oleksid võimalikult täpsed ja konkreetsed, olenemata oma kogemusest ja teadmistest hoolekoguliikmena. Autor esitas palve arvamuse saamiseks ekspertidele, kelleks oli koolipsühholoog Pärnu Õppenõustamiskeskusest ja psühholoog Pärnu Haigla Vaimse Tervise Keskusest. Esimesel juhul keelduti ajanappuse tõttu ja teisel juhul vestles autor eksperdiga telefoni teel, lepitati kokku elektroonilise kirjateel vastamisega ning millele ei ole vastust saabunud ka peale meeldetuletust.

Lõputöö kaks erinevat küsimustikku andis võimaluse respondentid koodidega eristada, milleks on „V“ hoolekogu liikmed ja „K“ koolide pidaja ja koolide juhid. Numbrid koodi järel on respondentide vastamise järjekorra number. See tähendab, kui hoolekogu liikmete seas oli vastajaid neli, kellest kõige esimene vastaja sai koodiks „V1“ ja kõige hilisem vastaja „V4“. Koolipidaja ja koolide juhtide osas sai esimene vastaja koodiks „K1“ ja kõige hilisem vastaja „K3“.

Saarde valla koolide hoolekogudesse kuulub kokku 20 liiget, kellest kümnele esitati palve vastamiseks. Kokku sai autor vastused koos ühe suulise vastusega saadi kokku viielt liikmelt, mis teeb osaluse suuruseks 50% valimist. Antud tulemuse põhjal ja kogutud materjali põhjal on võimalik teha esmaseid järeldusi ettepanekuid.

2.3. Uurimistulemuste analüüs ja arutelu

2.3.1. Hoolekoguliikmete uurimistulemused ja arutelu

Lõputöö autor soovis oma uurimisega välja selgitada, kui kaua on vastajad olnud hoolekogu liikmed, kuidas neid sinna valiti, mida nad teavad hoolekogust ja selle rollist ning koostöövõimalustest kogukonnaga. Lisaks uurides vastust uurimisküsimusele milline on lastevanemate ja hoolekogu liikmete hinnang tänasele koostööle hoolekogu ja kogukonna vahel.

Hoolekogusse valiti liikmed peamiselt läbi kaasõpilaste lapsevanemate ettepanekute või osutunud valituks koosolekutel ning kes oli ise vabatahtlikult nõus hoolekogusse astuma. Selgus ka asjaolu, et viiest vastajast neli hoolekogu liiget, ei ole otseselt vabatahtlikult kandideerinud liikmeks, vaid pigem liitunud hoolekoguga kohusetundest. /.../ mitte keegi vanematest ei näidanud huvi...sellest tulenevalt olin ainus vabatahtlik seda kohta täitma/.../“ (V4) Ginter on toonud välja, et lastevanemate koosoleku toimumisest teavitatakse lapsevanemaid läbi laste, näidates, et hoolekogu liikmete valimine on laste heaolu eest seismine ning seda tehakse klassikoosolekul (Ginter, 2016, lk 188), mis kajastub samuti saadud respondentide vastustest.

Vastajate seas on erineva perioodiga hoolekogu liikmeid. Kõige pikemalt on liige olnud ajaperioodiga seitse aastat ja kõige lühema ajaperioodiga kaks liiget olnud 2018/2019 õppeaasta algusest. Olenemata oldud ajast kooli hoolekogus, on olnud varasemaid kokkupuuteid lasteaia hoolekogudega kahel vastajal, kuid mitte koolide. Jaa, lasteaia hoolekogus ja juba kolm aastat/.../“ ütles (V3) „/.../ lasteaia hoolekogus, üsna mitu aastat/.../“ ütles (V4), kuid enamus vastajatest leidsid, et neil puuduvad kogemused. Kogemuste puudumise tõttu tuli vastajate seas välja, et varasemalt väga vähesel määral teati, mis üldse hoolekogu on ja millist rolli see üldse koolis kannab. Vastaja V3 ütles, et ei teadnud, mis rolli ja ülesandeid kannab hoolekogu, kuid nüüd on juba ettekujutus. Saan aru, et koolis on asi kokku lepitud ja korraline. Kui mulle, kui lapsevanemale tuli teada hoolekogu kokku saamisest konkreetsel ajal, siis ma lihtsalt lükkasin selle kirja eemale, kuna ei puutunud minusse. Nüüd kui ma ise seal olen, saan aru, et roll on hoopis teine, olla oma lapse klassi lapsevanemate esindaja ja häälekandja, informeerija. Minu kui lapsevanemana võiksin pöörduda oma

murega hoolekogu esimehe poole, kui mul on mure ja ikkagi kooli korralduslikku poole pealt. Ma ei ole mõelnud, et mul selline õigus on.

Vastajad, kes on olnud rohkem kui viis aastat hoolekogus, on arvamusel, et võiks olla hoolekogul koolielu toetav ja täiendusi pakkuv roll. Hetkel seisneb/.../ ülevaate kuulamises õppetulemustest ja üritustest/.../“ (V2) ja on kooli toimimise oluline nõuandev kogu/.../“ (V5) Kuigi uuematele liikmetele oli hoolekogu roll kohati ebaselge ja teadmised sellel alal puudusid, siis on oluline tutvustada tõhusa ja mitte tõhusa hoolekogu tunnuseid, et neid saaks vastavalt arendada ja tõsta usaldust antud kogukonna osas (Roberts & Sampson, 2011, lk 706), et ette valmistada uusi hoolekogu liikmeid.

Vastajad on ühisel nõul, et koostöö kogukonnas peab olema ja see on väga oluline/.../ ilma koostööta ei sünni midagi/.../“ (V2) /.../ info peab liikuma/.../“ (V3) /.../ koht kus nii omavalitsus, kool kui lapsevanem saavad ... oma vaateid teistele pooltele selgitada ning tutvustada/.../“ (V4) ja hoolekogu arvamustega tuleks kindlasti arvestada/.../“ (V5)

Vastajad leiavad, et ettepanekuid ja mõtteid tuleks jagada, läbi mille sünnib koostöö, kui sellega kaasa tullakse on ainult kasuks. Samas peetakse oluliseks, et koostöö saab toimida ainult sellisel juhul, kui kõik osapooled on sellest huvitatud. Mõistetakse asju sarnaselt ja ollakse aktiivsed ning ei välistata koostööd teiste hoolekogudega. Samas leitakse, et õpilasi ja lapsevanemaid tuleks rohkem kuulda võtta ja sellega arvestamine loob hea koostöö kooli ja kodu vahel. Õpilased kannavad esindamise vormi, seega on oluline leida eesmärk, mille najal koostööd teha ja tegutseda ühistegevuste näol ning kool saaks olla paindlikum võimaluste piires, mis arvestaks inimeste erinevustega ja soovidega, olles arengut toetav.

Peetakse oluliseks koostööd väljaspool kohalikku omavalitsust ja kooli, läbi mille saadakse vajaminevat informatsiooni ja nõu, kuid samas tuleks jätkata kooli toetamist. Hoolekogu liikmetel on alati võimalus teha turundust, kui vähegi selleks võimalust, kuid suurt rolli omab see, et millised võimalused kellelgi on. /.../ võibolla on mõnel hoolekogu liikmel mõni hea tuttav kes teeb ratsutamise trenne ... võimalus osaleda ka kooli ratsutamise huvilistel vaba aega veeta/.../“ vastas (V2) Samas ei unustata, et hoolekogu ise võiks osa võtta ürituse loomisel või planeerimisel, leida võimalusi kuidas kooli

kogukondlikult aidata ja edasi arendada, kuid see kõik oleneb inimeste sisemisest motiveeritusest, sest enne täidetakse esmased ülesanded ja sageli ei jää jõudu edaspidiseks organiseerimiseks. Kui kogu kooli kogukond osaleb hariduslikus elus, siis positiivne ettekujutus kasvab ja haridusprogramm muutub tugevamaks. Kogukonnale orienteeritud juhid arendavad partnerlussuhteid. (Purinton, *et al.*, 2018, lk 42)

Eeldatakse üksteisest väga palju, kuid tihti peale kardetakse oma arvamusi välja öelda, läbi mille saaks oma ettepanekuid ja eesmärgi täita. Olemas on motivatsioon, kuid vastavat tõuget eesmärkide saavutamiseks ei ole saadud, antud või isegi välistatakse eelarvamuste tõttu, mispärast võib kannatada kogukonnas ja kogukonnast väljas pool olevad suhted.

2.3.2. Koolipidaja ja koolijuhtide uurimistulemused ja arutelu

Nii koolijuhtid kui koolipidaja on ühisel meelel, et hariduslik taust hoolekogus liikmete osas ei mängi mitte mingisugust rolli, vaid pigem tuleb kasuks, et on liikmeid, kes omavad hariduslikku tausta. Seda põhjusel, et nii on kergem kaasa rääkida ja mõista koolielu puudutavaid teemasid, samas kaasama kogukonnas olevaid aktiivseid inimesi, kel läheb haridustee korda. Siinkohal on oluline tahe teha tööd ja see on oskus, läbi mille leiab eesmärgid /.../“ ja kogemused asendaksin väärtustega /.../.“ (K1) Hea koostöö oskus, efektiivsus, avatus ja sallivus, selge põhjendamine, seaduste tundmine ja avar silmaring on see, mida oodatakse hoolekogu liikmelt. Koolitusvajadusi hoolekogu liikmete osas arvamused lahknevad nii koolipidajal kui koolijuhtidel. Ettevalmistus peaks olema, kuid koolitusvajadus sõltub hoolekogu kompetentsist ja praktiliste kogemuste jagamisest, kuid samas pakutavatest koolitustest võiksid liikmed osa võtta.

Hooge ja Honingh oma artiklis kinnitavad seda, et koolide hoolekogud suudavad mõjutada koolihariduse kvaliteeti nii otseselt kui ka kaudselt. Mida rohkem koolide hoolekogud võtavad rolliks koolihariduse kvaliteedi juhtimise ja parendamise mõttega, et nende panus võib kaasa aidata koolihariduse kvaliteedile, seda rohkem ollakse teadlikumad haridussüsteemist ja selle kvaliteedist. Seega, kui koolide hoolekogud, usuvad oma võimesse ja tähtsusesse, suudetakse hoida kooli hariduse andmise kvaliteeti ja vajadusel ka parendada. Samas kattuvad autorile saadud tulemustest kui allikast, et hoolekogul peab olema tahe ja oskus panustamisel kooli kvaliteeti. (Hooge & Honingh, 2014, lk 149)

Koosolekute pidamise ja sageduse vajaduste kohal ollakse teatud määral erineval seisukohal. Peetakse kinni Põhikooli- ja gümnaasiumi seaduses ette nähtud korrast, mis toimuvad õppeaasta kestel üks kord nelja kuu jooksul, kuid leitakse, pigem on tegemist siiski ikkagi vastavalt vajadusega. Kõik oleneb olukorrast ja tööplaanidest. Siinkohal ei saa hoolekogu võtta ainult, et korraldatakse koosolekuid, kui koolijuht hoolekogu kokku kutsub. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (2010) § 73 lõige 9 kohaselt toimuvad hoolekogu koosolekud õppeaasta jooksul vähemalt üks kord nelja kuu jooksul, kuid ei välista seda, et võiks rohkem neid teha, mille abil võiks saada hoolekogu aktiivsust tõsta.

Ülesanded, mida hoolekogu võiks kanda kaasavas hariduses tekitab eriarvamusi. Leitakse, et hoolekogu võiks kanda informatiivseid ülesandeid, kuid samas rõhutatakse taaskord seaduses ette antud ülesannetele ja Saarde valla üldhariduskoolide hoolekogude moodustamise- ja töökorrale, kuid siin loeb isiksuste vaheline koostöö. See sõltub sellest, et millised ootused on kogukonnal hoolekogule, hoolekogul koolile ja omakorda koolil hoolekogule. Väärtustel on tunnusjooned, mida saab üksteisele üle kanda. Samas seab PGS § 73 lõige 1 ette konkreetsed ülesanded hoolekogule, kuid samas milliseid rolle kannab antud kogukond veelgi või võiks kanda, tuleks see oma tööplaanidesse võtta ja koolide juhid peaks arutlema rohkem, millist koostööd võiksid rohkem teha ühiselt. (Ginter, 2016, lk 199)

Omavaheline koostöö hoolekogul koolipidaja, koolijuhtidega, lastevanematega ja õpilastega sõltub koolikultuurist ning informatsiooni liikumisest, olenemata organisatsioonist, mis on väga oluline. Informatsioon peab liikuma koolist koolipidajale ja vastupidiselt, sest üks olulisi asjaolusid on kooli alusdokumendid, mida kinnitab või annab hinnangu koolipidaja. Samas peetakse koostööd kõigi ettevõtmiste aluseks.

Ühiseks koostööks on arvamuste osakaal kohati erinev. Omavaheline koostöö on olemas, kuid samas leitakse, et hoolekogu ei peaks sekkuma koolijuhtimisse, vaid teeb seda umbusalduse korras. Hoolekogu teeb ettepanekuid parendusteks ja seda ei saa kuidagi tõlgendada umbusaldusena. Samas võiks hoolekogu liikmed osaleda kindlasti koosolekutel, mis tagab vahetu kontakti ja on informatiivsem. Oluliseks jääb teave vahetamine, sest hoolekogu liige suhtleb oma klassi vanematega jagades informatsiooni, õpilaste esindaja jagab õpilasesinduse koosolekutel kooli omavalituses ja õpetajate esindaja kooli õppenõukogu koosolekutel või infotundides.

Oluliseks peetakse ka interaktiivseid vestlusi. Koostööd saab teha kahepoolset, seega vanemad, kes on oma lapse haridusest huvitatud saavad alati kaasa rääkida, ettepanekuid teha ja olla ise aktiivsed, kuna kool on valmis mõistlikuks ja edasiviivaks koostööks. Tuuakse välja, et hoolekogu kaasatus kooli tegevustesse võiks olla üks võimalustest hoolekogu jaoks, mis aitaks kaasa haridusele ja oleks kasulik kooli õpilastele.

Väljas pool kooli olevatest koostöö võimaluste osas ollakse erinevatel arvamustel. Kohati ei osata nimetada, et millised need võiksid olla. Samas arvatakse, et ei peaks üldse olemagi väljas pool kogukonda koostööd. Öeldakse, et hoolekogul on võimalik kasutada oma kontakte, et leida koolile koostööpartnereid, kasvõi korraldades töövarjupäevi, kui erinevate ametikohtade tutvustamiseks karjäärinõustamisele kaasaaitamisega. Kooli ja hoolekogu vahelised koostöösuhted on olulised, kuna see panustab kooli tõhusamasse juhtimisse.

Positiivseid suhteid iseloomustab austus, usaldus, toetus ja avatud suhtlemine. Hoolekogud ja koolide juhid mõistavad nende konkreetseid rolle ning keskenduvad kooli strateegilisele visioonile ja missioonile. Kõige sagedamini teatatud konflikt hoolekogu ja haridusasutuse juhi vahel on seotud rolli mitmetähenduslikkusega. Sellegipoolest on mitmetähenduslikkus pigem sümptom kui probleemi põhjus. Teine põhjus raskuste kohta, mis võivad tekkida hoolekogu ja kooli juhi vahel, on seaduses välja toodud konkreetsed ülesanded, mis peavad olema täidetud, mis takistab omavahelisi otsustusprotsesse. (McCormick, Barnett, Alavi & Newcombe, 2006, lk 432)

Omavahelisse suhtlemisse ja koostöösse tuleb anda tegelikkuses rohkem, kui seda reaalsuses tehakse. Selle läbi saab teostada positiivseid otsustusprotsesse ja täidetud eesmärgid, mis hoolekogule on pandud seaduses kohustuseks.

Antud uurimistööl läbiviimisel on tehtud järeldus, et kõik osapooled küll ootavad üksteiselt suhtlust, informatsiooni ja koostööd. Kui pakuti võimalust osaleda lõputöö koostamisel, siis antud võimalust ei kasutanud Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi hoolekogu liikmed aktiivselt, vaid pigem jäädid passiivseks. Lõputöö autor oli selliseks probleemiks ettevalmistunud ja valimi arvu saamiseks kontakteerunud rohkemate Surju Põhikooli

hoolekogu liikmetega, kes olid igati nõus antud uurimistööd toetama ja vajadusel panustama.

Kui Surju Põhikooli hoolekogu liikmed olid koheselt nõus, ilma pikema veenmiseta osalema, siis vastupidiselt tuli rohkem selgitustööd teha Kilingi-Nõmme liikmetega. Liikmed, kes koheselt jaatavat vastust uurimistöös osalemiseks ei andnud, kõhklesid oma teadmistes kaasa rääkida hoolekogu tööst, kuna pole olnud väga pikalt liige. Need liikmed, kellega otsekontakti ei saavutatud, vaid läbi vahenduse, ei reageerinud isegi elektroonilisele kirjale. Oletada võib, et kardetakse ühiskonna pahakspanevat suhtumist ja halvustavat kriitikat, seega loobuti suulisest intervjuust, kuid respondendid olid valmis vastama kirjalikult, kuid peamiselt tegid koostööd Surju Põhikooli hoolekogu liikmed. Samas saab eeldada, et kuigi tulemused esitatakse üldsustatud kujul ja anonüümselt, võib siiski olla arusaadav, kuidas keegi võis küsimustele vastata ning kardetakse sotsiaalset tagakiusamist. Antud juhul on Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi hoolekogu liigete vähene panustamine olnud takistavaks teguriks tulemuste saamisel.

Juhul, kui Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi hoolekogu liikmed, kes ei osalenud lõputöö koostamisel hoopiski oleksid osa võtnud, siis võinuks toimuda tulemuste oluline muutus. Kuidas muutused oleksid mõjutanud tulemust, ei saa oletada, kuid respondentide igasugune mõjutamine ei oleks olnud õige lähenemise viis.

Et saadud tulemused ei põhineks põhiliselt ühe kooli hoolekogu ja ühe kohaliku omavalitsuse piiridesse, siis edaspidiseks uurimistöö valimisse võiks olla mujalt piirkonnast. Erinevate omavalitsuste koolide hoolekogud saavad ja suudavad uurimistöö tulemusi kinnitada, ümber lükata või tuua välja muu olulise aspekti. Hoolekogu kaasamisel kogukonnas uurimisel võiks olla valim oluliselt suurem, et saaks põhjalikumalt analüüsida hoolekogude kaasamist kogukonnas.

Kuigi lõputöö autor tuletas meelde Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi hoolekogu liikmetele intervjuule vastamist ebaõnnestunult, asendas antud valimi Surju Põhikooli teiste liikmetega. Samas oleks võinud ettepaneku teha teise omavalitsuse koolide hoolekogu liikmetele lõputöö uurimistöös osalemiseks, mis oleks muutnud lõputöö sisu ühe kogukonna koostööst tunduvalt laiemaks. Eesmärk oli anda Saarde valla kogukonna koostööst ülevaade haridusmaastikul.

Antud uurimistöö tulemused on saadud enamusest Surju Põhikooli hoolekogu liikmete vastuste põhjal, mille järgselt on võimalik teha ettepanekud edaspidiseks omavaheliseks koostööks.

2.4. Ettepanekud

Tänapäeva kogukonnas on oluline teha omavahelist koostööd ja aeg ajalt tuleb jätta kõrvale isiklikud arvamused, läbi mille võib koostöö hoopiski katkeda. Käesoleva lõputöö uuringust tuli välja, et Saarde valla koolide hoolekogu liikmed, õpilasesinduste esindajad, koolide juhid ja koolide pidaja peavad kõige olulisemaks aspektiks informatsiooni liikuvust ja koostööd, läbi mille on võimalik eesmärkideni minna.

Mitmeti mõistetav on, et millist rolli kannab hoolekogu kogukonnas. Peamiselt hoolekogu liikmed näevad rolli kui häälekandjat lastevanemate ees ja täites rolli koolis, kui arvamuse andjana. Samas koolijuhtide ja kooli pidaja seisukohana võib võtta erinevalt hoolekogu rolli. Hoolekogu liikmetelt oodatakse küll seaduse järgset arvamuse avaldamise rolli, kuid samas saaksid teha koostööd väljaspool kooli ja kohalikku kogukonda. Samas üksteiselt oodatakse informatsiooni liikuvust ja ettevalmistust ning hoolekogu liikmetelt ettevalmistust liikmeks astumisel.

Kohati jääb respondentide vastustest arusaam, et kogukonna vahel ei toimu sellist suhtlust nagu oodatakse, pigem eeldatakse, et mõistetakse asjaolusid ilma selgituseta. Seda selliselt, et hoolekogu liige tunneb vastutust ja kohustust oma tegemistes või ütlemites ning hoitakse pigem tagaplaanile. Samas koolijuhtide poolt on ootus suhtlusele ja koostööle suuremad ning eelkõige järgitakse seadusest tulevaid hoolekogu ülesandeid avaldada arvamust, teha ettepanekuid ja anda nõusolek.

Hoolekogu liikmed näevad, et on olemas võimalused teha kogukonnas koostööd väljaspool kogukonda, mis eelkõige tuleb kasuks koolis õppivatele lastele kaasatuse ja hariduslike eesmärkide näol, kuid pigem hoitakse ennast vaoshoitult tahaplaanile või jääb asi rohkem teadmatuse taha kinni. Siinkohal oleneb väga palju kogukonnast endast, ehk siis:

- koolist, koolijuhtidest kooli pidajast ja hoolekogu liikmetest;
- kui palju ollakse juba arenenud kaasavas hariduses ja harituses;

- oskustest ja tahtest;
- kui palju ollakse valmis endast andma oma kogukonna heaks.

Oluline on see, et kogukond saavutab ühise eesmärgi, mille nimel töötada ja ei saada sellest isiklikku kasu.

Kuna kogukond eeldab ning ootab üksteiselt teadmisi, oskusi, saavutusi ja väärtusi, siis on oluline, et peetaks selle nimel arutelusid, saavutades see üksmeel mille nimel töötada tuleks, saavutades sellega tehtud tööle tulemus. Kohati vastajad väljendavad anonüümselt eraldi vastates, et soovivad saada informatsiooni. Esmalt tuleks kõigepealt teha selgeks omavaheline töökorraldus ja töökäik, mis ei ole ettenähtud määruse ega seadusega, kuna näpuga rida ajades jääb kogukonna töö poolikuks.

Nii Surju Põhikooli kui ka Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi hoolekogu liikmetele ühiselt anti võimalus anda oma arvamus, läbi mille saab üles näidata koostöö tegemise võimalust, kuid osavõtjateks olid peamiselt Surju Põhikooli hoolekogu liikmed, kelle vastustest on koostatud ettepanekud edaspidiseks :

- anda ülevaade uutele hoolekogu liikmetele hoolekogust, selle ülesannetest ja töö korraldusest;
- omandada teadmisi kaasamisest ning õppe- ja kasvatustöö arendamisest;
- lastevanemate, õpilaste ja hoolekogu motiveerimine, mis tagaks omavahelise avatud suhtluse ja koostöö;
- koolide pidaja ja koolide juhid võiksid jagada tihedamalt ja rohkem informatsiooni hoolekogu liikmetele;
- omaalgatusliku võime loomine hoolekogus, mis annaks võimaluse kanda esinduslikku rolli ja läbi mille saaks korraldada kooliga koostöös üritusi ja luua uusi projekte nii kogukonna siseselt kui väliselt;
- kaasata hoolekogu rohkem õppe- ja kasvatustöösse, läbi mille saab rohkem kaasa aidata probleemide lahendamisel ja ennetamisel;
- saada teoreetilisi ja praktilisi koostöö võimalusi teise kohalike omavalitsuste koolide hoolekogudega.

Lõputöö uurimis tulemuste kohaselt tuli välja, et ootused on kõrged kõigil osapooltel üksteisele, siis jääb see siiski omavahel avalikult teadvustamata ning ei räägita sellest

avalikult. Sotsiaalsete oskuste näol on just probleemiks suhtlusoskus, mis jäänud tähelepanuta või ka pigem tuntakse hirmu tõrjutuse ja häbistamise ees. Siinkohal tuleks julgus ennast kogukonna liikmena väljendada rohkem, kuna niimoodi jääb tahaplaanile koostöö oskus, mida kõige rohkem just oodatakse.

Hea eelis on see, kui hoolekogu liikmed saaksid ettevalmistuse ülesannete täitmise ja informatsiooni töökorralduse osas, samas ise omandades juurde teadmisi haridussüsteemist. Kui hoolekogu liikmed avaldaksid omi ideid, mõtteid ning soove julgelt, moodustaks see koostööle suurema aluse, läbi mille saaks kogukonda rohkem kaasata kasvatus- ja õppetöösse. Ainult ideede, mõtete ning soovide edastamisel ei saavuta täielikku koostööd, vaid tuleb realselt panustada selle nimel. Samas ei tohiks koheselt ootusi väga kõrgeks seada, sest tagasilöögid on paratamatuks. Kindlasti on oluline, et suheldakse teiste omavalitsuste hoolekogudega, kellel on praktilisi kogemusi kogukonnaga, saades soovitusi edaspidiseks koostööks ja uuteks väljakutseteks.

Lisaks võiks olla suurem toetus hoolekogu liikmetele koolide pidaja ja koolide juhtide poolt. Toetades liikmeid, annavad selleks suurema motivatsiooni teha koostööd kogukonna siseselt kui ka väliselt ning see annaks suuremat väärtust kaasamisele õppe- ja kasvatustöös koolisiselt kui kodudes. Ühiselt mõistes väärtuste ja kaasamise tähtsustamist, luuakse koostöö, mis annab ühiskonnale kokkuhoidva tunde, olles oma ette väärtus.

KOKKUVÕTE

Pidevas ühiskonna ja haridussüsteemi muutustes on oluline kohanemisvõime, tehes koostööd erinevate kogukondadega, mille aluseks suhtlus ning koostöö oskus. Omandatavad sotsiaalsed oskused tulevad kaasa kodust, koolist, suhetest erinevate inimestega ja ka tulevikus uute oskuste omandamisega, läbi mille toimub elukestev õpe, kaasamine ja kaasatus.

Antud lõputöö uurimistöö viidi läbi Saarde valla kahe haridusasutuse hoolekogu liikmete, koolide juhtide ja kooli pidaja seas. Suulises ja kirjalikus intervjuus osalesid kokku kaheksa inimest, viis hoolekogu liiget ja kolm neist olid koolide juhid ja kooli pidaja.

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks viidi läbi suulised ja kirjalikud intervjuud Saarde valla koolide hoolekogude liikmete, koolijuhtide ja kooli pidaja seas, et uurida, milline on omavaheline koostöö ja ka hoolekogu kaasamisest kogukonnatöösse, saades teada põhilised probleemkohad.

Uurimistöö käigus saadi vastused uurimisküsimustele ja kinnitab ka teema aktuaalsust.. Lõputöö uurimisküsimused ja sellest lähtuvalt tulemused on järgmised:

- koolide juhtide ja kooli pidaja hinnang tänasele koostööle hoolekogu ja kogukonna vahel on takistatud ja seda seetõttu, et rõhutatakse sotsiaalsete ja koostöö oskuste väheks jäämist ning osata tahta teha koostööd, kuid samas rõhutatakse seaduses tulenevate ülesannete täitmisele, kuid uute koostöö võimaluste andmisele nii öelda otsad lahtiseks;
- lastevanemate ja hoolekogu liikmete hinnang koostööle hoolekogu ning kogukonna vahel on see, et informatsiooni liikumine võiks olla aktiivsem, hoolekogu võiks olla rohkem haaratud kaasa ühistegevustesse, olla kooli esindaja rollis ning leida erinevaid koostöö partnereid väljast poolt kogukonda;

- kõik eelnevad huvigrupid ootavad üksteisel koostööd ja informatsiooni liikumist ning aktiivsust, kuid sellele on ühine eesmärk loomata, et ootused ei jääks pelgalt ootusteks;
- probleeme lahendavate spetsialistide hinnangut kooli ja kogukonna vahelises koostöös ei õnnestunud autoril saada, kuna loobuti intervjuude andmisest.

Kokkuvõtvalt on ettepanekutena välja toodud peamised probleemkohad, mis on üle toodud soovitusena, kuna see ei ole kohustuslik. Seega on oluline, et uus hoolekogu liige saaks piisava ettevalmistuse ülesannetest ja informatsiooni töökorraldusest, samas ise omandades juurde teadmisi haridussüsteemist.

Hoolekogu liikmed peaksid ise olema aktiivsed väljendama omi ideid, mõtteid ja soove, mis annaks aluse koostööle, kaasates kogukonda rohkem kasvatus- ja õppetöösse. Oluline on koolide pidajal ja koolide juhtidel motiveerida kogukonda, mis tagaks avatud suhtluse ja omavahelise koostöö ning annaks võimaluse suhelda teiste omavalitsuste hoolekogudega, kellel rohkem praktilisi kogemusi.

Ettepanekuks võiks edaspidi uurida lastevanemate ootusi Saarde valla koolidele, mis võiks anda üldisema ning suurema pildi hoolekogu ja kogukonna omavahelises koostöö kohta ning saada teada, millised on ootused vanematel aktiivseks osalemiseks koolide kogukonnas ning millise mõju jätab see kaasavale haridusele ning kaasatusele üldiselt.

VIIDATUD ALLIKAD

- Aaslaid, M. (2018). Noored on vahel üllatunud, kui nende vastu huvi tuntakse. *Sotsiaaltöö*, 4, 48..51.
- Coyer, C., Gebregiorgis, D., Patton, K., Gheleva, D., & Bikos, L. (2019). Cultivating Global Learning Locally Through Community-Based Experiential Education. *Journal of Experiential Education*, 42(2), 155 170. <https://doi.org/10.1177/1053825918824615>
- Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agenteur. (2016). *Tegutsema kaasava hariduse nimel! Delefaatide mõtted ja ettepanekud*. Loetud aadressil https://www.european-agency.org/sites/default/files/Take%20Action%20for%20Inclusive%20Education_ET.pdf
- Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agenteur. (2014). *Viis põhisõnumit kaasava hariduse kohta. Teooria rakendamine praktikas*. Loetud aadressil https://www.european-agency.org/sites/default/files/Five_Key_Messages_for_Inclusive_Education_ET.pdf
- Euroopa põhiseaduse leping. (2006). *Riigi Teataja II*, 13, 35. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/1034169>
- Ewijk, H. (2017). Võrgustikutöö. *Sotsiaaltöö*, 3, 27 28.
- Ginter, J. (2016). Hea hoolekogu ühendab. M. Sutrop, H. Toming & T. Kõnnussaar (koost), *Hea kooli käsiraamat* (lk 178..199). Loetud aadressil https://www.eetika.ee/sites/default/files/www_ut/hea_kooli_kasiraamat.pdf
- Green, T. L. (2017). Community-Based Equity Audits: A Practical Approach for Educational Leaders to Support Equitable Community-School Improvements. *Educational Administration Quarterly*, 53(1), 3 39. <https://doi.org/10.1177/0013161X16672513>

- Haridus- ja Teadusministeerium. (s.a.). Õpilaste arv kooliastmete lõikes [andmebaas].
Loetud aadressil http://www.haridussilm.ee/?leht=alus_yld_2
- Hinsberg, H. & Kübar, U. (2009). *Kaasamise käsiraamat ametnikele ja vabaihendustele*.
Loetud aadressil
<https://heakodanik.ee/sites/default/files/files/Kaasamise%20k%C3%A4siraamat.pdf>
- Hooge, E., & Honingh, M. (2014). Are School Boards aware of the educational quality of their schools?. *Educational Management Administration & Leadership*, 42(4S), 139–154. <https://doi.org/10.1177/1741143213510509>
- Häidkind, P., & Oras, K. (2016). Kaasava hariduse mõiste ning õpetaja ees seisvad ülesanded lasteaedades ja esimeses kooliastmes. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 4(2), 60–88. <https://doi.org/10.12697/eha.2016.4.2.04>
- Jürimäe, M. (2017). *Lihtsustatud õppekava ja põhikooli riikliku õppekava võrdlev analüüs. Teiste riikide – Soome, Leedu ja Šotimaa kogemuse võrdlus*. Loetud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/l6k_r6k__1.pdf
- Kaska, M., & Anspal, S. (2016). *Haridusliku erivajadusega õpilaste kaasava hariduskorralduse ja sellega seotud meetmete tõhusus. Teemaatiline raport: Kaasamise tulemuslikkus*. Loetud aadressil <https://centar.ee/uus/wp-content/uploads/2017/01/Teemaraaport-Tulemuslikkus-final.pdf>
- Kilingi-Nõmme Gümnaasium. (s.a.). Tugiteenused. Loetud aadressil <https://www.kilingi.edu.ee/tugiteenused>
- Kilingi Nõmme Vabaajakeskus (s.a.). Kilingi Nõmme Vabaajakeskus. Loetud aadressil http://kivake.ee/?Kilingi-N%C3%B5mme_Vabaajakeskus
- Kozleski, E. B., Yu, T., Satter, A. L., Francis, G. L., & Haines, S. J. (2015). A Never Ending Journey: Inclusive Education Is a Principle of Practice, Not an End Game. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 40(3), 211–226. <https://doi.org/10.1177/1540796915600717>
- Lauri, K. (2018). Võrgustikukoostöö kohalikus omavalitsuses. *Sotsiaaltöö*, 4, 44–47.
- Liba, P., & Labi, N. (2018). Hariduslike erivajadustega laste toetamine: muudatused põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses. *Sotsiaaltöö*, 3, 38–44.

- McCormik, J., Barnett, K., Alavi, S. B. & Newcombe, G. (2006). Board governance of independent schools: A framework for investigation. *Journal of Educational Administration*, 44(5), 429–445. <https://doi.org/10.1108/09578230610683741>
- Pijl, S. J. L. & Frissen, P. H. A. (2009). What Policymakers Can Do to Make education Inclusive. *Educational Management Administration & Leadership*, 37(3), 366–377. <https://doi.org/10.1177/1741143209102789>
- Purinton, T., Azcoitia, C., & Carlson, K. (2018). Deciphering the magic of community school leadership. *Phi Delta Kappan*, 99(5), 39–42. <https://doi.org/10.1177/0031721718754811>
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (2010). *Riigi Teataja I*, 41, 240, *Riigi Teataja I*, 22.01.2018, 3. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/122012018003>
- Roberts, K. L. & Sampson, P. M. (2011). School board member professional development and effects on student achievement. *International Journal of Educational Management*, 25(7), 701–713. <https://doi.org/10.1108/09513541111172108>
- Riddell, S., Weedon, E., & Hjörne, E. (2017). Conceptions of social justice in Scottish and Swedish education systems. *Education, Citizenship and Social Justice*, 12(1), 3–7. <https://doi.org/10.1177/1746197916683464>
- Räis, M. L., Kallaste, E., & Sandre, S.-L. (2016). *Haridusliku erivajadusega õpilaste kaasava hariduskorralduse ja sellega seotud meetmete tõhusus. Uuringu lõppraport*. Loetud aadressil <https://centar.ee/uus/wp-content/uploads/2017/01/Pohiraport-final.pdf>
- Rääk, R. (2014). *Ettepanek: Mõõduka, raske ja sügava intellektipuudega ning raske ja sügava psüühikahäirega arenguliste ja hariduslike erivajadustega lastele osutatavate haridus-, tervishoiu-, rehabilitatsiooni- ja sotsiaalteenuste sidustatud mudel*. Loetud aadressil https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/Puudega_laps/teenuste_sidustatud_mudeli_ettepanek.pdf
- Saar, H. (2019). Koolitus „Koostöö lapse heaks“ toetab kohalikke koostöövõrgustikke. *Sotsiaaltöö*, 1, 85–88.
- Salumaa, T., Talvik, M., & Saarniit, A. (2007). *Strateegiline juhtimine ja sisehindamine lasteaias*. Tallinn: Merlecons ja Ko OÜ.

- Santiago, P., Levitas, A., Rado', P. & Shewbridge, C. (2016). OECD ülevaade haridussüsteemi ressurssidest: Eesti 2016. Loetud aadressil <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/knb2i9-et.pdf?expires=1557404963&id=id&accname=guest&checksum=447CF0A4C23D760444C2487F0BF78D47>
- Schults, A., Kõnnussaar, A., Kasenõmm, A., Kallas, E., Ergma, E., Kersten, ... Kongi, M. (2018). *Koolitöötajaid, lapsi ja lapsevanemaid toetav süsteemne lähenemine haridusasutuses*. Loetud aadressil http://rajaleidja.innove.ee/wp-content/uploads/2019/01/KOOLIT%C3%96%C3%96TAJAID-LAPSI-JA-LAPSEVANEMAIID-TOETAV-S%C3%9CSTEEMNE-L%C3%84HENEMINE-HARIDUSASUTUSES_abimaterjal_2019-1.pdf
- Skogen, K., & Holmberg, J. B. (2004). *Kohandatud õpe ja kaasav kool*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Sotsiaalhoolekande seadus. (2015). *Riigi Teataja I*, 30.12.2015, 5, *Riigi Teataja I*, 21.12.2018, 19. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/121122018019>
- Sotsiaalministeerium. (2016). *Heaolu arengukava 2016–2023*. Loetud aadressil <https://www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2016-2023>
- Sotsiaalkindlustusamet. (2017). *Lapse heaolu hindamise käsiraamat*. Loetud aadressil https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/sites/default/files/content-editors/Lastekaitse/Noustamisteenused/lapse_heaolu_hindamise_kasiraamat.pdf
- Stamm, L. (2018). *Hoolekogu töökord ühe lasteaia näitel*. (bakalaureusetöö). Loetud aadressil https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/61273/stamm_liina_ba.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Stivers, J., Francis-Cropper, L., & Straus, M. (2008). Educating Families About Inclusive Education: A Month-by-Month Guide for Teachers of Inclusive Classes. *Intervention in School and Clinic*, 44(1), 10–17. <https://doi.org/10.1177/1053451208318683>
- Surju Põhikool. (2015). Eesmärgid. Loetud aadressil <http://www.surju.edu.ee/index.php/koolist/eesmaergid>
- Surju Rahvamaja. (s.a.). Surju Rahvamaja. Loetud aadressil <https://rahvamaja.wixsite.com/surjurahvamaja>

- Šapkin, A. (2014). *Hoolekogu roll lasteasutuse arengu kavandamisel ja juhtimisel Audru valla näitel.* (Lõputöö). Loetud aadressil https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/43884/sapkin_ave.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tõnissaar, M., Orion, K., & Ergma, E. (2016). Rajaleidja keskus aitab leida suuna lapsel, noorel, lapsevanemal ja spetsialistil. *Sotsiaaltöö*, 2, 78–80.

Lisa 1. Hoolekogu liikmete küsimustik

Tere

Olen Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži üliõpilane Leivi Onga-Lebedeva ja palun Teil osaleda minu lõputöö valmimisel. Minu lõputöö teemaks on „Saarde valla koolide hoolekogude ja kogukonna koostöö praktika“, mille eesmärgiks on analüüsida Saarde valla koolide hoolekogude ja kogukonna koostööd.

Ettekirjutatud vastuseid ei ole, seega vastates palun lähtuda kogemusest, teadmistest ja omapoolsest arvamusest.

Küsimustikule vastamine on anonüümne ja vastuseid ei seostata teie isiksusega. Vastuseid analüüsitakse ning esitatakse lõputöös üldistatud kujul ja tehakse ettepanekud koolide pidajale ja koolide juhtidele.

Ette tänades

Leivi Onga-Lebedeva

Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse üliõpilane

Telefon 58 166 999

leiviol@gmail.com

1. Kuidas Teid valiti hoolekogusse?
2. Kui kaua olete olnud hoolekogu liige?
3. On olnud ka varasemaid kogemusi hoolekoguga?
4. Mida teadsite ennem liikmeks saamist hoolekogust ja selle rollist koolis?
5. Mis on teie arvates hoolekogu?
6. Milline ettevalmistus ja koolitusvajadus võiks olla hoolekogu liikmel?
7. Kui sageli hoolekogu koolis koosolekut korraldab?
8. Kui sageli ise hoolekogu koosolekutel osalete?
9. Milliseid ülesandeid teie arvates kannab hoolekogu?
10. Milliseid ülesandeid võiks veel hoolekogu kanda kaasavas hariduses?

11. Kui oluline omavaheline koostöö hoolekogul kooli pidaja, kooli juhi, lastevanemate ja õpilastega?
12. Millised võimalused on koostöö tegemiseks hoolekogul kooli pidajaga, kooli juhiga, lapsevanematega ja õpilastega?
13. Milliseid koostöö võimalusi veel näete hoolekogu jaoks, mis aitaks kaasa haridusele ja oleks kasulik kooli õpilastele?
14. Milline roll võiks olla hoolekogul väljaspool kooli ja uute koostöö võimaluste osas?

Lisa 2. Eksperdi, kooli pidaja, koolijuhtide küsitlus

Tere

Olen Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži üliõpilane Leivi Onga-Lebedeva ja palun Teil osaleda minu lõputöö valmimisel. Minu lõputöö teemaks on „Saarde valla koolide hoolekogude ja kogukonna koostöö praktika“, mille eesmärgiks on analüüsida Saarde valla koolide hoolekogude ja kogukonna koostööd.

Ettekirjutatud vastuseid ei ole, seega vastates palun lähtuda kogemusest, teadmistest ja omapoolsest arvamusest.

Küsimustikule vastamine on anonüümne ja vastuseid ei seostata teie isiksusega. Vastuseid analüüsitakse ning esitatakse lõputöös üldistatud kujul ja tehakse ettepanekud koolide pidajale ja koolide juhtidele.

Ette tänades

Leivi Onga-Lebedeva

Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse üliõpilane

Telefon 58 166 999

leiviol@gmail.com

1. Millise haridusliku taustaga liikmed võiksid kuuluda kaasava haridusega kooli hoolekokku?
2. Millised kogemused ja oskused võiks olla kooli hoolekogu liikmel?
3. Milline ettevalmistus ja varasem kogemus võiks olla hoolekogu liikmel kaasavas hariduses ning milline oleks koolitusvajadus?
4. Kui sageli võiks või peaks hoolekogu koolis koosolekuid korraldama?
5. Milliseid ülesandeid võiks hoolekogu kanda kaasavas hariduses?
6. Kui oluline omavaheline koostöö hoolekogul kooli pidaja, kooli juhi, lastevanemate ja õpilastega?

7. Millised võimalused on koostöö tegemiseks hoolekogul kooli pidajaga, kooli juhiga, lapsevanematega ja õpilastega?
8. Milliseid koostöö võimalusi veel näete hoolekogu jaoks, mis aitaks kaasa haridusele ja oleks kasulik kooli õpilastele?
9. Milline roll võiks olla hoolekogul väljaspool kooli ja uute koostöö võimaluste osas?

SUMMARY

INCLUSION OF TRUSTEES' BOARDS ON AN EXAMPLE OF THE SAARDE MUNICIPAL SCHOOLS

Leivi Onga-Lebedeva

In an ever-changing society and educational system the ability to adapt and collaborate between smaller and larger communities is essential and founded by communication and ability to collaborate.

Social skills are learnt at home, at school, through various relationships and by learning new skills through which a lifelong learning, including and inclusion takes place.

This thesis was carried out on members of the board of trustees of the two educational institutions of Saarde Municipality, the heads of the schools and the head of the school. A total of eight people attended the oral and written interviews, five members of the Trustees and three of them were Heads of Schools and Head of School.

In order to answer the research questions, oral and written interviews were conducted between members of school boards, school leaders and the head of the school in Saarde to study the collaboration and inclusion of the board of trustees in community work by finding out the main issues.

The study fulfilled the purpose and verified the relevance of the subject.

The thesis and the conclusions:

- school Heads and Schoolmasters' assessment of today's collaboration between board and community is limited due to lack of social and collaborative skills and willingness to collaborate, parties fulfill the minimum required by the law and neglect the possibility of own initiative to collaborate.

- parental and board members' assessment of co-operation between the board and the community is that the information flow could be more active, the board to be more involved in joint activities, to step in as a role of a representative for the school, and to search for different cooperation partners from outside the community;
- all the parties involved expect cooperation and information to be passed on at a reasonable timeframe, but rendered fruitless without a set common goal of how to achieve satisfactory level of collaboration and exchange of information;
- the author was unable to get an assessment of the problems between the school and the community as the interviews were denied.

In summary, the proposals highlight the main issues that have been put forward as recommendations, so it is vital that every new board member is adequately trained and hold a sound understanding of information flow within the organisation, also acquiring knowledge of the educational system and the management skills. It is important to motivate the community to ensure open communication and collaboration.

The Members of the board should be active in expressing their own ideas, thoughts, and wishes, which would provide the basis for collaboration, involving the community more in education and training. It is important for the owner of the school and head of the school to motivate the community to ensure open communication and collaboration, and to provide the opportunity to interact with other municipal school's boards with more practical experience.

The proposal is to research parents' expectations for schools in Saarde County, which would result in general and comprehensive understanding of the collaboration between the board and the community, and find the expectations needed for active parental participation in the school community are and what impact inclusive education and inclusion in general will impose.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Leivi Onga-Lebedeva,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose Hoolekogude kaasamine Saarde valla koolide näitel, mille juhendaja on Valter Parve,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Leivi Onga-Lebedeva
22.05.2019